

วิถีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำ สู่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
กรณีศึกษา ตำบลนาเลี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
Community Way of Life and Water Management Leading to
Ecotourism of Na SiaoSub-District, Mueang District,
Chaiyaphum Province

คัทลียา นาวิเศษ¹ คุณัญญาฐ์ คงนางวัง² และณัฐพราย ชัยสินคุณานนท์³
Cattleya Navisat¹, Kununya Kongnawang² and Natthapra Chaiyasinkhunanon³

Received : July 19, 2020; Revised : August 3, 2020; Accepted : August 17, 2020

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิถีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำ สู่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการน้ำที่สู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ 3) เพื่อสร้าง รูปแบบวิถีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำ สู่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยทำการศึกษา ตำบลนาเลี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลนาเลี้ยว ทั้งหมด 8 หมู่บ้าน จำนวน 329 คนครัวเรือน เชิงคุณภาพ ได้แก่ ตัวแทนภาคประชาสังคม ประชาชน ผู้นำชุมชน และนักวิชาการ จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า

1) วิถีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำของตำบลนาเลี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิปัจจัยด้านบริบทชุมชน และปัจจัยด้านความเข้มแข็งของชุมชนชาวตำบลนาเลี้ยว สะท้อนออกมาว่าปัจจัย

¹คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ; Faculty of Political Science, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand; e-mail : tontawan25@hotmail.com

²คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ; Faculty of Business Administration, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand; e-mail : Kununya@gmail.com

³คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ; Faculty of Political Science, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand; e-mail : Natthaprachaiyasinkhunanon@gmail.com

ทั้ง 2 ด้านมีความสำคัญในระดับที่มาก ที่ชุมชนมีความต้องการให้มีการบริหารจัดการน้ำเพื่อการประกอบอาชีพการเกษตร รองลงมาคือชุมชนต้องการบริหารจัดการแหล่งน้ำทางธรรมชาติที่ให้มีอยู่ให้มีความพร้อมและเหมาะสมแก่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2) ปัจจัยการบริหารจัดการน้ำที่สู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ คือต้องมีการเชื่อมโยงการบริหารจัดการน้ำกับวัฒนธรรมชุมชนเพื่อสร้างอาชีพใหม่และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน โดยผู้นำชุมชนต้องให้ความสำคัญกับปัญหาและความต้องการ พร้อมทั้งเปิดใจในการรับข้อมูลจากคนในชุมชน ผู้นำ มีวิสัยทัศน์ สนใจโลกภายนอก มีจิตพัฒนา และเห็นประโยชน์ของคนในชุมชนเป็นที่ตั้งสามารถ สามารถนำนโยบายการเปลี่ยนแปลงภายนอกมากำหนดกลยุทธ์ในการบริหารจัดการน้ำในชุมชน เพื่อเชื่อมโยงกับบริบทชุมชนและทรัพยากรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเดิม เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามวิถีชุมชน

3) รูปแบบวิถีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำ สู่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ คือการบริหารจัดการน้ำด้วยวิธีการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมของชุมชนที่เข้มแข็ง อนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำจัดการน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงของน้ำในภาคการเกษตรการบริหารจัดการคุณภาพน้ำให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อการอุปโภคบริโภคเชื่อมโยงกับวิถีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำ สู่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ททที่ต้องสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืน โดยการบูรณาการกับทุนทางสังคมระดมตามกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนกับภาครัฐกำหนด ใช้กฎหมายในการควบคุม ดูแล การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์จัดทำแนวทางปฏิบัติประชาสัมพันธ์และสร้างเครือข่าย

คำสำคัญ (Keywords) : วิถีชุมชน, การบริหารจัดการน้ำ, รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

Abstract

The purposes of this research were 1) to study community way of life and water management leading to ecotourism: a case study of Na Siao Sub-district, Mueang District, Chaiyaphum Province, 2) to study water management factors leading to ecotourism of Na Siao Sub-district, Mueang District, Chaiyaphum Province, and 3) to create community way of life and water management leading to ecotourism: a case study of Na Siao Sub-district, Mueang District, Chaiyaphum Province. The samples for the quantitative data collection process were people living in 8 villages in Na Siao Sub-district, a total of 329 people. Also, 16 samples were selected for the qualitative data collection process,

including representative of civil society, community leaders and academics. The research instruments were the questionnaire with a rating-point scale and the structured interview form. research were as follows.

1. According to community way of life and water management of Na Siao Sub-district, Mueang District, Chaiyaphum Province in terms of community context and community strength, it was found that the importance of both factors was at a high level. The community needs water management for agriculture the most. Next, the community needs to manage available natural water sources to be ready and suitable for the development of ecotourism by connecting with the culture of the community to create new careers and increase income for the community.

2. The community leaders have to give priority to problems and needs and be open-minded to receive information from people in the community. The leaders are required to have vision and be interested in the outside world and focus on development and concern the benefits of people in the community. They also have to adopt the external change policy to define water management strategies in the community in order to connect with the community context and resources and to develop learning resources for being the tourist attraction based on the community way of life.

3. Community way of life and water management leading to ecotourism of Na Siao Sub-district, Mueang District, Chaiyaphum Province is systematical water management. It includes strong community participation, conservation and rehabilitation of upstream forests, water management for water security in agriculture, water quality management to meet standard quality for consumption linking to community way of life and water management leading to ecotourism that requires awareness of conservation and sustainable ecotourism development. This must be integrated with social capital in accordance with the public participation process with the government. Also, the law must be used to control ecotourism. The guidelines for public relations and constructing network are also established.

Keywords : Community Way of Life and Water, Management, Leading to Ecotourism

บทนำ (Introduction)

แนวโน้มภาวะเศรษฐกิจของประเทศเป้าหมายหลักที่ยังคงมีทิศทางขยายตัวเป็นบวก ดังนั้นจึงมีผลต่อเนื่องในชุมชน การส่งเสริมให้ชุมชนเป็นฐานในการบริหารจัดการพื้นที่ท้องถิ่นภายใต้การเปลี่ยนแปลงทั้งนี้รูปแบบของการจัดการโดยชุมชนถูกคาดหวังว่าเป็นวิธีการจัดการท่องเที่ยวแบบหนึ่งที่มีศักยภาพ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ และสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ รวมทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวในตัวเอง (Bunyakiat, 2010 : 3)

การท่องเที่ยวที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบต่อการรักษา สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศสืบต่อกันมารุ่นสู่รุ่นจากบรรพบุรุษ สู่ยุคปัจจุบันซึ่งชุมชนอาศัยแหล่งน้ำในการดำรงชีวิตไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ ประเพณี ศาสนา วัฒนธรรม การประกอบอาชีพ และเพื่อการอุปโภคบริโภค เมื่อเวลาผ่านไปทำให้แหล่งน้ำตามธรรมชาติที่เคยอุดมสมบูรณ์มีการเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่น เกิดภาวะน้ำแล้ง น้ำท่วม ดังนั้นหากชุมชนเห็นความสำคัญของทรัพยากรน้ำในชุมชน และมีการบริหารจัดการน้ำที่ดี แหล่งน้ำก็จะมีคุณสมบัติอุดมสมบูรณ์มากขึ้นชุมชนได้ประโยชน์จากแหล่งน้ำมากขึ้นเพราะทรัพยากรน้ำเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อชีวิตคน พืช และสัตว์มากที่สุด (Sanguan, 2002 : 10)

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยว รูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยไม่ให้เกิดการรบกวนหรือทำลายสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์ เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า การฟื้นฟู ส่งเสริม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่น (identical or unique) และทรงคุณค่าในพื้นที่นั้น พร้อมทั้งเป็นการสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบของชุมชนทำให้ชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้ (learning) และการให้การศึกษา (education) เกี่ยวกับระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มพูนความรู้ (knowledge) ความประทับใจ (appreciation) และประสบการณ์ (experience) แหล่งน้ำในพื้นที่ของตำบลนาเสียว เหล่านี้จะเป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการที่จะส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของตำบลนาเสียวผู้วิจัยจึงได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และฟื้นฟูอัตลักษณ์ชุมชน เช่น สายน้ำ ภูเขา เส้นสายลายไหม เป็นต้น ซึ่งเป็นหนึ่งในวิถีที่เป็นหัวใจสำคัญของการส่งผลให้ชุมชนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรด้านต่าง ๆ ของชุมชนให้ยั่งยืน รวมทั้งการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ได้เน้นถึงการสร้าง

ศักยภาพของคนในท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ผู้ให้บริการ โดยใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือสร้างกระบวนการเรียนรู้ ให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อนำไปสู่การดูแลรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติโดยให้มีความสอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมรวมทั้งการเกื้อกูลต่อเศรษฐกิจของชุมชนในอนาคต จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดแนวคิดในงานวิจัยในครั้งนี้ในหัวข้อ เรื่อง วิถีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำ สู่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาวิถีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำ สู่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรณีศึกษา ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการน้ำสู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อสร้างรูปแบบวิถีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำ สู่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรณีศึกษา ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

วิธีการดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method research) การวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีการดำเนินการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นอกจากนี้เพื่อให้การดำเนินการวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ น่าเชื่อถือ ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาวิถีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำ และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของ ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ คือ ประชากร ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 8 หมู่บ้าน รวมจำนวนประชากร ทั้งสิ้น 1,864 ครัวเรือน และกำหนดขนาดของตัวอย่างประชากรได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 329 คน โดยใช้สูตรการคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane. 1973 : 727) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .95

ระยะที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบ วิถีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำ และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของ ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพ คือ ตัวแทนประชาชนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ตัวแทนผู้นำชุมชน ตัวแทนนักวิชาการ การกำหนดขนาดของตัวอย่างจากการคัดเลือกแบบมีจุดประสงค์/เฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) ได้แก่ ผู้นำชุมชน หัวหน้าหน่วยงาน ตัวแทนประชาชนในพื้นที่โดยผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยจะแบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ซึ่งจะมีทั้งหมด จำนวน 16

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพราะจะทำให้เกิดความรวดเร็วในการสัมภาษณ์ การบันทึกข้อมูล ความถูกต้อง และการจัดหมวดหมู่ข้อมูลเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการสรุปผล

ผลการวิจัย (Research Results)

การวิจัยเรื่องวิถีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำ สู่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของ ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยวิธีการ ผสมผสาน (Mixed method research) ดังนั้นการดำเนินการวิจัยและการนำเสนอข้อมูลเป็นการวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีการในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)โดยกำหนดวิธีการวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูลได้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ด้วยกัน ทั้งนี้รายละเอียดและขั้นตอนต่าง ๆ ผู้วิจัยจะได้อธิบายและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับ ดังนี้

ศึกษาระดับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของ ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ผลวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิธีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำ สรุปรูปแบบการ
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของ ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิโดยรวม และรายด้าน โดย
ภาพรวม

วิธีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำ สรุปรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปลผล
ปัจจัยด้านบริบทชุมชน	3.52	0.63	มาก
ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของชุมชน	3.57	0.65	มาก
ภาพรวม	3.59	0.71	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า วิธีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำ สรุปรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ของตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิโดยรวม อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.59) เมื่อ
พิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ด้านความเข้มแข็งของชุมชนโดยมี
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.57) และด้านบริบทชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X}$ =3.52)

ข้อเสนอแนะวิธีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำ สรุปรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตำบลนา
เสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

1) ด้านบริบทชุมชน ชุมชนมีความต้องการอยากมีรายได้จากการท่องเที่ยวและจำหน่าย
ผลิตภัณฑ์ชุมชน ชุมชนมีศิลปวัฒนธรรม ที่หลากหลายและท้องถิ่นมีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง ที่
มีความเข้มแข็ง และสามารถส่งเสริมพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้กับชุมชน
ทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้นได้ มีการประกอบอาชีพที่มีการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นบรรพบุรุษที่มี
จำนวนน้อย กระจุกบางกลุ่มเพราะคนรุ่นหลังไม่มีความรู้ เช่น การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การจักสาร
ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านสมุนไพรและการรักษาโรคเบื้องต้น ซึ่งจะสามารถต่อยอดรายได้ และบูรณา
การให้เป็นการท่องเที่ยวในชุมชนที่ยั่งยืนได้

2) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน ชุมชนต้องมีการรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการมีโครงสร้าง
หน้าที่ ชัดเจน เพื่อการพัฒนาชุมชนในองค์กรวม ตั้งแต่การหาปัญหาชุมชน กระทั่งการพัฒนา จนเกิด
ความยั่งยืนของชุมชน ชุมชนควรมีการฟื้นฟู ส่งเสริม พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทุกด้าน และจัดกิจกรรม
ที่อยู่ในความสนใจของสังคม โดยเริ่มจากการรวมกลุ่มหรือตั้งชมรม เพราะส่งเสริมเส้นทางการ

ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และบูรณาการตามอัตลักษณ์บริบทชุมชนที่แตกต่าง และหลากหลาย สมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชนในทุกกระบวนการผู้นำต้องรู้ถึงบริบทชุมชนของตนเองอย่างชัดเจน มีวิสัยทัศน์ สนใจโลกภายนอก มีจิตพัฒนา และเห็นประโยชน์ของคนในชุมชนเป็นที่ตั้ง

ระยะที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการน้ำที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

จากประเด็นการสัมภาษณ์ของกลุ่มเป้าหมายในเชิง ผู้วิจัยได้นำคำให้สัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ สรุปความและสังเคราะห์ออกมาเป็นประเด็นต่างดังนี้รูปแบบการบริหารจัดการน้ำที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ควรมีลักษณะต้องมีการบริหารจัดการน้ำที่ดี และเป็นระบบเพื่อลดปัญหาปัญหาภัยแล้ง กับภัยน้ำหลากที่ซ้ำซาก เพิ่มความเข้มแข็งของชุมชนในการดูแลรักษาและลดการบุกรุกและใช้พื้นที่ป่าต้นน้ำในการประกอบอาชีพ เพราะเป็นการทำลายพื้นที่ป่าต้นน้ำและทำให้ระบบนิเวศน์ป่าต้นน้ำเสียหายขาดความสมดุล แต่ทั้งนี้การดูแลและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติจะเป็นไปได้ต้องมีประสิทธิภาพต้องอาศัยองค์กรหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ หรือภาคเอกชนที่มีหน้าที่ดูแลและเกี่ยวข้องกับการบริหารปกครองพื้นที่ชุมชน เข้ามาให้ความสำคัญและสนับสนุน การดูแลรักษาและฟื้นฟูพื้นที่ป่าชุมชน โดยมีการกำหนดนโยบาย และมีการวางแผนพัฒนาที่เป็นระบบมีการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และมีการสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอ และมีการออกกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดในการบุกรุก ถ้าเขตพื้นที่ป่าต้นน้ำชุมชน มีการเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชนในแต่ละด้าน พร้อมทั้งให้ความรู้กับชุมชนในการตระหนักถึงความสำคัญในการรักษา พื้นที่ป่าต้นน้ำและมีความรู้ในการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำตามธรรมชาติเพื่อกักเก็บน้ำให้เพียงพอสำหรับใช้ในการอุปโภค- บริโภคในชุมชน และเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ปรับเปลี่ยนวิธีการใช้น้ำในการเกษตรเพียงอย่างเดียวเป็นการใช้น้ำแบบผสมผสาน เช่นการเพาะปลูกตามฤดูกาล การปลูกพืชหมุนเวียนที่เป็นพืชหลากหลายชนิด และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว ลดการประกอบอาชีพ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการทำลายหน้าดินลดการใช้สารเคมีจากภาคการเกษตร และไม่ปล่อยน้ำเสียในครัวเรือนลงสู่แหล่งน้ำ ความเข้มแข็งของชุมชนเองเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสามารถขับเคลื่อนการบริหารจัดการน้ำของชุมชนได้เป็นอย่างดีคือชุมชนต้องมีความเข้มแข็งตั้งแต่ระดับครัวเรือน กระทั่งชุมชนกลุ่มใหญ่ ผู้นำชุมชนเองต้องเป็นผู้นำที่สามารถเป็นแรงเสริมสนับสนุนที่สำคัญ โดยเฉพาะการบริหารดูแลชุมชน ในยุคปัจจุบันที่ต้องมีการเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนามากขึ้นในทันกับสังคมภายนอกเพื่อการดำเนินกิจกรรมใด ๆ กับชุมชนท้องถิ่นก็ตามผู้นำควรเป็นแกนหลักและคอยอำนวยความสะดวกการจัดการองค์ความรู้และระบบ

การเรียนรู้ของชุมชนความเข้มแข็งของชุมชนที่จะสามารถบริหารจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจะเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนได้ทุกคนต้องร่วมคิดร่วมทำ ร่วมกำหนดแนวทางและกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนที่ยึดหลักการพึ่งพาตนเองด้วยศักยภาพทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น โดยนำข้อมูลชุมชนมาวิเคราะห์หาปัญหาและสาเหตุ และแนวทางของการพัฒนาในระยะยาว

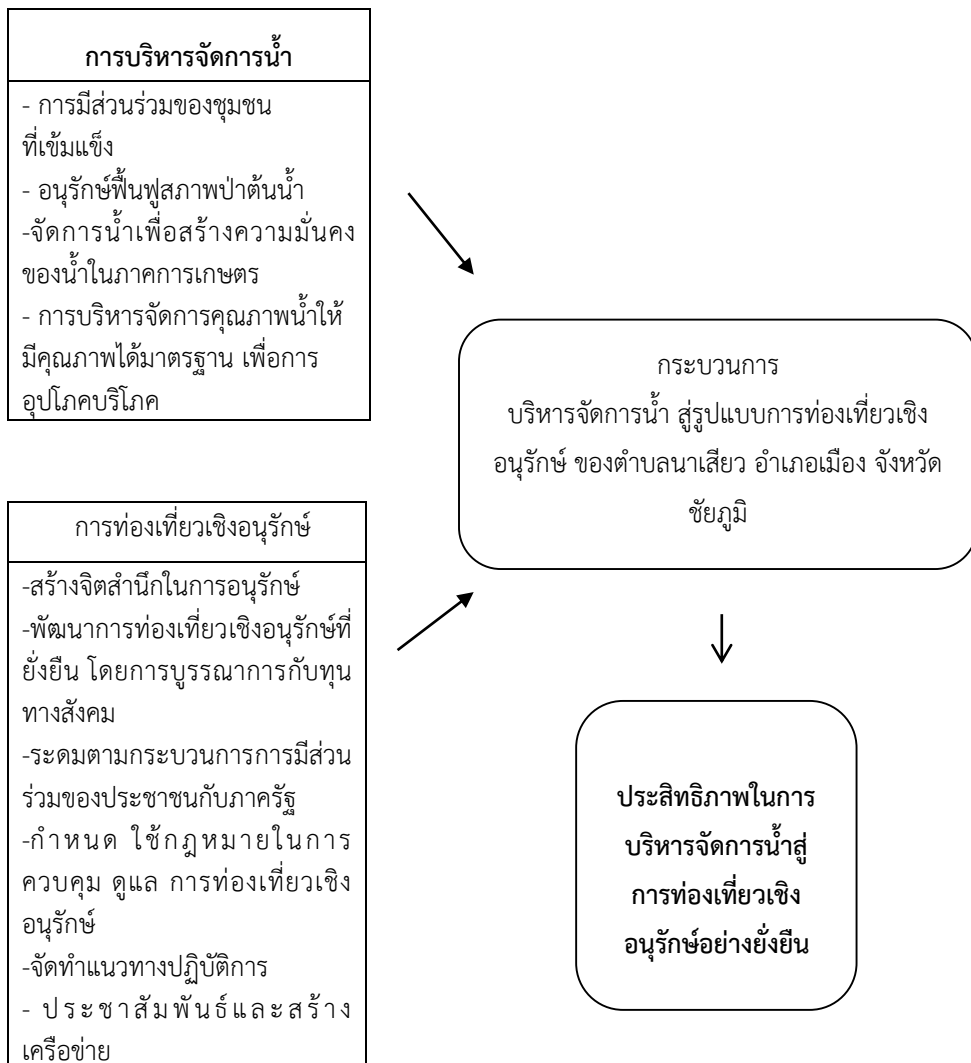
อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบวิถีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำ สู่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ คือการบริหารจัดการน้ำด้วยวิธีการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบเริ่มตั้งแต่ การมีส่วนร่วมของชุมชนที่เข้มแข็ง กระบวนการอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรม เพื่อพัฒนาพื้นที่ป่าต้นน้ำให้เกิดความสมดุลเพื่อเป็นการปรับระบบนิเวศพื้นที่ป่าต้นน้ำ การบริหารจัดการน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงของน้ำในภาคการเกษตร โดยการพัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำในพื้นที่ ให้น้ำเพียงพอสำหรับภาคการเกษตรตลอดทั้งปี ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันและลดความเสียหายที่เกิดจากภัยธรรมชาติจากอุทกภัย และภัยแล้งภายในชุมชนที่จะได้รับผลกระทบ และสามารถพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนที่เกี่ยวกับการเกษตร การบริหารจัดการคุณภาพน้ำให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อการอุปโภคบริโภคอันเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน และเพื่ออำนวยความสะดวกเตรียมความพร้อมในการท่องเที่ยวและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้มาเยือนเชื่อมโยงทรัพยากรธรรมชาติ กับบริบททางสังคมเดิมสู่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คือการสร้างการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อคนในท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองได้ พัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยการบูรณาการทรัพยากรธรรมชาติ บริบททางสังคมเดิม เรื่องราวประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรมชุมชน ควบคู่กับการ ควบคุมดูแลรักษา และจัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมไว้ให้มากที่สุด พัฒนาศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้เกิดความสมดุลกับรูปแบบและกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ และหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอย่างรุนแรงกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ ที่เข้ามาพร้อมกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคม พัฒนาด้านการให้การศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดีในการดูแลรักษาแหล่งต้นน้ำ และทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน มากกว่าการมุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจ และการมีรายได้เพียงอย่างเดียว ระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร

การบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา หรือให้ประชาชนมีตัวแทนเป็นคณะกรรมการร่วมในทุกระดับการพัฒนาการท่องเที่ยวอนุรักษ์ที่ยั่งยืน เมืองครีที่ทำหน้าที่ในการ กำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อให้มีการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และกำหนดวิธีที่เหมาะสม พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนและนำ เข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่าง ๆ เช่น แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาภาค พร้อมทั้งให้มีการจัดสรรและกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึงและพอเพียง มีการประเมินผลการพัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหาและปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน กำหนด ใชกฎหมายในการควบคุม ดูแล รักษา สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด โดยการแนะนำ ตักเตือน และสร้างวินัยการ ท่องเที่ยว จัดทำแนวทางปฏิบัติ หรือคู่มือ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำสู่รูปแบบ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมใน การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างถูกต้อง จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งใน แนวตั้งและแนวนอน โดยให้มี การประสานงานด้านข้อมูลข่าวสารและการจัดการร่วมกันทุกระดับ ซึ่งจากผลการวิจัยที่พบมีความสอดคล้องกับ Fongyoy (2002 : 78) ได้ศึกษาการจัดการท่องเที่ยว เชิงชุมชนของชุมชนชาวผู้ไทย หมู่บ้านโคกโก่ง อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การจัด กิจกรรมการท่องเที่ยวมีการคำนึงถึงทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่ คือเปิดโอกาสให้ทุกคนในหมู่บ้านมีส่วน ร่วมในการจัดการ ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการท่องเที่ยวเชิงชุมชน ซึ่งได้สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ คณะวิจัยได้ค้นพบจากการดำเนินการวิจัยคือการที่ชุมชนจะมีการท่องเที่ยวในชุมชนเชิงอนุรักษ์ได้ นั้นชุมชนต้องมีความเข้มแข็ง ประชาชนมีการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา หรือการมีส่วนร่วมใน รูปแบบตัวแทนเป็นคณะ กรรมการร่วมในทุกระดับการพัฒนาการท่องเที่ยวอนุรักษ์ที่ยั่งยืน Phuttasongkran (2006 : Abstract) ได้ศึกษาศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการจัดการการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ศักยภาพของกลไกประกอบด้วยผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการเอกชนและประชาชนทุกอำเภอ มีศักยภาพในระดับสูงในการเสริมสร้างศักยภาพของ แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน พบว่ามีการประสานงานความร่วมมือและเสริมสร้างศักยภาพ ด้านการจัดการการท่องเที่ยวระหว่างผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการเอกชน และภาค ประชาชนในทุกอำเภอของจังหวัด และเห็นประโยชน์ของคนในชุมชนเป็นที่ตั้งชุมชนควรมีการฟื้นฟู ส่งเสริม พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทุกด้าน และจัดกิจกรรมที่อยู่ในความสนใจของสังคม โดยเริ่มจากการ รวมกลุ่มหรือตั้งชมรม เพราะส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และบูรณาการตามอัตลักษณ์บริบทชุมชนที่แตกต่าง สอดคล้องกับ Niyomna et. al. (2007) ศึกษาการพัฒนาเครือข่าย

โฮมสเตย์ในเขตอีสานใต้พบว่าโฮมสเตย์ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ทั้งสิ้น 26 แห่ง สามารถจำแนกลักษณะเด่น ๆ ที่เป็นลักษณะร่วมได้เป็น 4 ลักษณะ คือ 1) มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง 2) มีภูมิประเทศที่สวยงาม 3) มีสัตว์เลี้ยงเป็นจุดเด่น 4) สามารถเดินทางไปเที่ยวประเทศเพื่อนบ้านได้

องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge)

ภาพที่ 1 รูปแบบวิถีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำ สู่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

จากภาพที่ 1 ข้างต้นสรุปได้ว่ารูปแบบวิถีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำสู่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ จะมีประสิทธิภาพได้นั้น ชุมชนต้องมีกระบวนการบริหารจัดการที่ดีเพื่อเชื่อมโยงมาสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดย การบริหารจัดการน้ำต้องมีรูปแบบชุมชนที่เข้มแข็งและคนในชุมชนมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำ จัดการน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงของน้ำในภาคการเกษตรบริหารจัดการคุณภาพน้ำให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อการอุปโภคบริโภค เพื่อที่จะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ตำบลนาเสียวได้ต้องมีการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืน โดยการบูรณาการกับทุนทางสังคม ระดมตามกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนกับภาครัฐ กำหนด ใช้กฎหมายในการควบคุมดูแลการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จัดทำแนวทางปฏิบัติการ ประชาสัมพันธ์ และสร้างเครือข่าย

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ปัจจัยด้านบริบทชุมชน สภาพสังคมส่วนใหญ่ที่เป็นสังคมเครือญาติเกื้อกูลสามัคคีกัน ชุมชนมีสิ่งยึดเหนี่ยวที่ใช้ในดำรงชีวิตในเรื่องความเชื่อ โศคกลาง การเสียสละและ ชุมชนมีสภาพสังคมที่ดี คนในชุมชนมีความเข้มแข็ง สังคมมีความปลอดภัยสูง ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นจุดแข็งซึ่งผู้นำ และคนในชุมชนสามารถนำไปปรับใช้และส่งเสริม ให้เกิดความสามัคคี การมีส่วนร่วมในชุมชนได้จะทำให้สามารถบริหารพัฒนาขับเคลื่อนชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

นำรูปแบบวิถีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำ สู่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ไปทดลองใช้ในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ เพื่อเปรียบเทียบประเมินผลการใช้รูปแบบเพื่อแก้ไขที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่ และเป็นต้นแบบให้พื้นที่อื่นนำไปใช้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

Boonyot Yan, M. (1972). **Human and Society**. 4th edition. Bangkok, Faculty of Liberal Arts. Thammasat University. [In Thai]

- Chankaew, K. (1996). **Principles of watershed management**. 2nd revision, Department of Conservation Science, Faculty of Forestry, Kasetsart University, Bangkok. [In Thai]
- Chom, D. (1986). “**People Participation Affecting Economic Development:** Study Only in the case of Saraphi Project, Tha Chang Subdistrict, Warin Chamrap District Ubon Ratchathani Province. "Master's thesis And Social Sciences, Thammasat University. [In Thai]
- Department of Water Resources. (2003). **Handbook of Water Management and Mass Coordination**. Bangkok : Bureau of Mass Promotion and Coordination. [In Thai]
- Department of Water Resources. (2003). **Water management in Thailand**. Bangkok : Department of Water Resources Ministry of Natural Resources and Environment. [In Thai]
- Pinthong, J. (1984). **People Participation in Development**. Bangkok: Sak Sophonkarn. Pimchan for engineering treatment. Economic and Social Factors Affecting Come and participate in the public In the rural job creation project: a case study Project that receives the Outstanding Award, Khum Phayom Subdistrict Ban Pong District Ratchaburi Province. Master of Social Science Thesis, Thammasat University. [In Thai]
- Rattana, K. (2006). **Participation in watershed management**. Department of Conservation Science, Faculty of Forestry Kasetsart University, Bangkok. [In Thai]
- Rattana, K. and Ngamcharoen, C. (2005). **Community-centered watershed management**. Department of Anuras Witthaya, Faculty of Forestry, Kasetsart University, Bangkok. [In Thai]
- Som Sueb, C. (1996). **Participation of people in rural development**. (1st edition). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University. [In Thai]

- Suwanmongkol, P. (1997). **Development of efficiency in water resource management.** report Analysis of the project to adjust the government sector to the globalization era. Bangkok. Printing press, Central Division, Office of the Civil Service Commission. [In Thai]
- Suwanprapha, P. (2002). **Field Process Instructor.** Indochina Intersection Development Institute Supported by the Office of the Narcotics Control Commission, Phitsanulok. [In Thai]
- Wasi, P. (2004). **Development must take the culture as a standpoint.** Cultural Promotion Fund Office of the National Culture Commission Ministry of Culture, Bangkok. [In Thai]
- Watthanakham, W. (2004). **Conflict: Principles and Problem Solving Tools, Center for Peace and Good Governance,** King Prajadhipok's Institute. [In Thai]